

Еволюція виборчих систем і їх вплив на партійно-політичні структури в сучасних демократіях

УДК 324.1:328.1

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-6.13>

Прокопенко Юрій Сергійович
аспірант кафедри політичних наук
та права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса,
Україна
ORCID: 0009-0004-5750-9462

Ця стаття досліджує еволюцію виборчих систем у семи демократичних країнах: США, Великій Британії, Канаді, Німеччині, Франції та аналізує, як зміни у виборчих механізмах вплинули на партійно-політичні системи цих країн. Виборчі системи є ключовими елементами політичного процесу, і їх зміни можуть суттєво впливати на політичний ландшафт, стабільність уряду та представництво різних політичних сил. Вказується, що у Сполучених Штатах мажоритарна система за принципом «переможець отримує все» сприяє двопартійній домінації, залишаючи мало шансів третім партіям, тоді як введення ранжирувального голосування в деяких штатах показало можливість зміни політичного представництва. Велика Британія також має мажоритарну систему, яка підтримує двопартійну домінацію Консервативної та Лейбористської партій, проте зміни на регіональному рівні показали, як пропорційна система може забезпечити краще представництво менших партій. Канада використовує мажоритарну систему, яка підтримує домінування Ліберальної та Консервативної партій, однак провінційні експерименти з виборчими реформами показали потенційний вплив змішаних систем на політичне представництво. Німеччина, з її змішаною виборчою системою, демонструє, як поєднання мажоритарного та пропорційного компонентів сприяє багатопартійній системі та стабільності уряду. Франція використовує двотурову мажоритарну систему, яка сприяє стабільності, але водночас підсилює конкуренцію між партіями. Стаття показує, як зміна виборчої системи може вплинути на структуру партійних систем, стабільність уряду та політичну культуру, надаючи важливі уроки для розуміння політичних процесів у сучасних демократіях.

Ключові слова: виборчі системи, партійні системи, політичні процеси пропорційне представництво, політична стабільність, виборчі реформи.

Актуальність досліджуваної проблематики.

Виборчі та партійні системи формують політичну архітектуру держави, визначаючи, як громадяни обирають представників і як формуються уряди, впливаючи на політичні процеси та розвиток демократії. Пропорційна виборча система забезпечує розподіл мандатів відповідно до отриманих голосів, що відображає суспільні настрої та дозволяє меншим партіям отримувати представництво, але може призводити до політичної фрагментації. Мажоритарна система забезпечує чітке територіальне представництво та стабільні уряди, але може ігнорувати інтереси менших груп. Багатопартійна система сприяє політичній різноманітності та коаліційній політиці, але часто призводить до нестабільності. Двопартійна система пропонує стабільність і ясність курсу, але може сприяти поляризації і залишати менші партії без представництва. Вибір між цими системами визначає політичний процес і його результати, впливаючи на стабільність урядів, представництво інтересів та рівень поляризації в суспільстві.

Науково-теоретична та методологічна основа дослідження. Дослідження впливу виборчих та партійних систем на політичні процеси є ключовою темою в політичній науці. Серед бестселлерів в сфері дослідження взаємовпливу виборчих та партійно-політичних систем праці М. Дюверже; А. Лейпхарта, Дж. Сарторі, Г. Кокса, Д. Рея, Р. Таагепери та М. С. Шугарта, Ж. Блонделя. Моделі

партійних систем і їх взаємодію з виборчими системами аналізували М. Богаардс, В. Богдарнор, М. Галлахер і П. Мітчелл.

Національні кейси взаємовпливу виборчих та партійно-політичних систем досліджували ряд авторів. Американський кейс, наприклад, такі вчені як М. Даймонд, Е. Флекснер та Е. Фіцпатрік, О. Кейсар, Ф. Півен, Р. А. та інші. Британський кейс – В. Богданор, Е. Хіт, Р. Джоуелл та Д. Кертис, Дж. К. Холт, та ін. Канадський кейс взаємовпливу виборчої та партійно-політичної систем постав предметом аналізу К. Арчера та Л. Янг, Дж. С. Кортні, Д. Е. Сміта, Д. Пілона. Німецький кейс склали праці Д. Конрадта та Е. Лангенбахера, Е. Джессі, Е. Колба, В. Патерсона та Д. Саузерна. Французьку еволюцію виборчого права та її зв'язок з трансформацією партійно-політичної системи досліджували М. Дюверже, С. Хазарісінг, Е. Кнапп.

Метою цієї статті є дослідження еволюції виборчих систем у семи демократичних країнах (США, Велика Британія, Канада, Німеччина, Франція) та аналіз впливу цих змін на партійно-політичні системи, політичний ландшафт, стабільність уряду та представництво політичних сил.

Питання, де вперше виникло виборче законодавство, є непростим. Початок виборчого законодавства можна відстежити до античної Греції, зокрема Афін. У V ст. до н. е. Афіни стали першою демократією. Громадяни-чоловіки мали право голосу в Народних зборах. Хоча жінки, раби

і метеки (іноземці) не мали права голосу, виборча система заклала основи розвитку виборчого законодавства. Римська республіка, яка існувала з 509 до 27 року до н.е., внесла значний вклад у розвиток виборчих інститутів. Громадяни Риму обирали магістратів і інші органи влади через коміції (збори), що були структуровані на основі різних класів і триб. Виборче право Римської республіки вплинуло на формування політичних систем світу.

Основи сучасного виборчого законодавства були закладені в Англії. У 1215 р. Велика хартія вольностей встановила принципи парламентського представництва, а в 1265 р. Симон де Монфор провів перший парламент з обраними представниками графств і міст. У 1430 р. був прийнятий Закон про виборців парламенту. Велика реформа 1832 р. розширила виборчі права, реорганізувала виборчі округи та усунула «гнилі містечка», сприяючи розвитку двопартійної системи. На початку XX ст. з'явилася Лейбористська партія, витіснивши лібералів як головних опонентів консерваторів і вплинувши на вимоги щодо справедливого представництва робітничого класу. У 1970-х і 1980-х рр. популярність ліберальних демократів викликала дискусії щодо мажоритарної системи, але вимоги про введення пропорційної системи були відкинуті [3]. У 1999 р. введення пропорційної системи для виборів до Шотландського парламенту та Уельських зборів дозволило меншим партіям здобути більше місць. У 2010 р. виникла необхідність формування коаліційного уряду між Консервативною та Ліберально-демократичною партіями, що призвело до референдуму 2011 р. про введення альтернативної системи голосування (AV).

Партійна система Великої Британії вплинула на виборчу систему. Двопартійна система була тісно пов'язана з мажоритарною виборчою системою, яка сприяла збереженню стабільності політичного ландшафту, двопартійній домінації Консервативної та Лейбористської партій, хоча менші партії (Ліберальні демократи та Шотландська національна партія (SNP)), теж відіграють важливу роль. Введення пропорційної системи на виборах до Європарламенту та Шотландського парламенту показало, як зміна виборчої системи може покращити представництво менших партій з урахуванням зростання підтримки менших партій, таких як Ліберальні демократи та Партія незалежності Сполученого Королівства (UKIP).

Виборча система США, одна з найстаріших у світі, пройшла значну трансформацію з моменту її заснування, впливаючи на партійну систему та піддаючись її впливу. Конституція США 1787 р. створила унікальну виборчу систему, засновану на Колегії виборців, для збалансування впливу штатів з різною кількістю населення та забезпечення додаткового рівня у виборах Президента і Віцепрезидента [4]. Кожен штат має кількість виборців,

рівну загальній кількості сенаторів і представників у Конгресі, загалом 538 виборців. Для перемоги на президентських виборах необхідно набрати 270 голосів. Штати визначають метод вибору виборців, зазвичай через політичні партії. Виборці голосують за кандидата, але технічно – за список виборців, які підтримують цього кандидата. Більшість штатів використовують систему «переможець отримує все», за винятком Мену і Небраски, які застосовують пропорційну систему. Виборці зустрічаються після загальних виборів, щоб віддати свої голоси. Ця система сприяла формуванню двопартійної системи. У XIX ст. відбулися зміни, зокрема розширення виборчих прав. З прийняттям 15-ї поправки у 1870 р. афроамериканці отримали право голосу, що вплинуло на стратегії партій та їх електоральну базу.

На початку XX ст. відбулося реформування виборчого процесу. Введення праймеріз – процесу внутрішньопартійного голосування, що проводиться для визначення кандидата від партії на загальних виборах – мало на меті зменшити вплив партійних босів і підвищити демократичність виборів [15]. З того часу, праймеріз є механізмом впливу виборців на відбір кандидатів і забезпечення внутрішньої динаміки партій. Праймеріз є практикою в країнах із двопартійною системою. Існує кілька типів праймеріз: закриті (участь лише зареєстрованих членів партії); відкриті (участь всіх виборців, незалежно від партійної приналежності); напіввідкриті (участь лише зареєстрованих виборців, які можуть обирати, в якій партії голосувати).

У 1920 р. 19-та поправка надала право голосу жінкам, що змінило партійну стратегію, призвело до змін у політичних платформах і кампаніях [6].

Закон про виборчі права 1965 року став ключовим моментом у реформуванні виборчої системи, забороняючи дискримінацію виборців за расовою ознакою [12]. Це розширило участь у виборах афроамериканців на Півдні, що вплинуло на електоральну карту і стратегії основних партій.

Партійна система США також вплинула на виборчу систему. Домінування двох партій, Демократичної та Республіканської, сприяло розвитку виборчих механізмів, які закріплювали їхню перевагу. Закони про реєстрацію виборців і доступ до голосування часто розроблялися з урахуванням інтересів основних партій, ускладнюючи проникнення нових політичних сил. Процес реєстрації виборців, з вимогами щодо подання документів і регулярного оновлення, створює бар'єри для участі у виборах, особливо для прихильників нових або маловідомих партій. Нові партії, маючи менше ресурсів, стикаються з труднощами в залученні та реєстрації виборців. Основні партії, зі своїми ресурсами та організаційною структурою, краще інформують своїх прихильників про вимоги реєстрації. Закони, що регулюють розташування діль-

ниць, години їх роботи, дострокове голосування чи голосування поштою, впливають на явку. Партії можуть встановлювати закони, які ускладнюють голосування для певних груп виборців. Наприклад, скорочення кількості виборчих дільниць у районах з низьким рівнем доходів або ускладнення процедур голосування поштою можуть знизити явку виборців, обмежених у можливості дістатися до дільниць у робочий час [14].

У ХХІ ст. виборча система США зіткнулася з новими викликами, такими як джеррімендерінг, безпека виборів і вплив зовнішніх сил. Реформи виборчих округів і спроби запровадити пропорційне представництво в штатах є відповіддю на ці виклики. Пропорційна виборча система залишається рідкістю в американському контексті. Переважно використовується мажоритарна, особливо для виборів на федеральному рівні та у більшості штатів. Водночас, у деяких штатах і містах є кампанії за введення пропорційної системи: у штаті Каліфорнія закликають до впровадження пропорційної системи на рівні штату; у місті Нью-Йорк введено систему рейтингового голосування на місцевому рівні, і обговорюється розширення пропорційної системи на рівні штату; у штаті Вашингтон є рух за впровадження пропорційної системи для місцевих виборів; місто Массачусетс використовує систему єдиного переданого голосу (STV) для виборів до міської ради, що дозволяє виборцям ранжувати кандидатів за пресференціями, а місця розподіляти пропорційно до отриманих голосів. В Міннеаполісі у місті Міннесоті використовується система рейтингового голосування, що наближається до пропорційної системи на місцевому рівні. Впровадження ранжирувального голосування в штаті Мен показало, як зміна системи може вплинути на представництво менших партій. Відтак, виборча система США переживає зміни, які впливають на партійну систему і є її результатом.

Канада має довгу історію розвитку виборчої системи, що вплинула на партійну систему країни. З 1867 р. в Канаді діє мажоритарна система відносної більшості «переможець отримує все» (FPTP), яка визначає переможця в кожному окрузі на основі більшості голосів. Ця система дозволяє партії з найбільшою кількістю місць формувати уряд, але часто призводить до диспропорції між відсотком голосів і кількістю місць у парламенті. Мажоритарна система сприяє формуванню стабільних урядів, але надає перевагу великим партіям, таким як Ліберальна і Консервативна партії Канади, що спричиняє двопартійну домінацію. Це обмежує можливості менших партій, таких як Нова демократична і Зелена партії, для представництва, що може збільшувати нестабільність системи через обмежене представництво [2].

У ХХ і ХХІ ст. в Канаді неодноразово виникали дебати щодо реформи виборчої системи для

забезпечення більш справедливого представництва менших партій [11]. У Британській Колумбії та Онтаріо були проведені референдуми щодо впровадження змішаної пропорційної системи, але жоден з них не був успішним. Провінція Квебек теж розглядала можливість реформ, але ініціативи зіткнулися з політичним опором і не були реалізовані.

Партійна система Канади впливала на характер виборчих реформ. Великі партії, які традиційно отримували вигоду від мажоритарної системи виступали проти змін, а менші партії вимагали реформ для більшої справедливості у представництві [1]. Питання реформування виборчої системи актуалізувалося після виборів 2015 року, коли Ліберальна партія під керівництвом Дж.Трюдо обіцяла провести реформу. Однак у 2017 р. уряд оголосив, що відмовляється від планів реформування, посилячись на відсутність консенсусу.

Німеччина має одну з найбільш складних виборчих систем у світі, яка зазнала змін протягом ХХ і ХХІ століть. Ці зміни впливали на партійну систему країни і, водночас, партійна система впливала на виборчу систему. Веймарська республіка (1919–1933) запровадила пропорційну виборчу систему, яка мала на меті забезпечити широке представництво політичних сил у парламенті. Однак, ця система сприяла політичній фрагментації і нестабільності, що призвело до слабких урядів та частих змін коаліцій [9]. Це стало фактором зростання екстремізму і приходу до влади нацистів.

Після Другої світової війни, з прийняттям Основного закону в 1949 р., ФРН запровадила змішану виборчу систему (Mixed-Member Proportional, MMP), відому як персоналізоване пропорційне представництво (Personalized Proportional Representation, PPR). Основні принципи персоналізованого пропорційного представництва такі: кожен виборець має два голоси – один для обрання кандидата в одномандатному окрузі (мажоритарний компонент) і один для вибору партійного списку (пропорційний компонент); країна поділяється на виборчі округи, в кожному з яких обирається один депутат за мажоритарним принципом; партії подають списки кандидатів, які розподіляються пропорційно до кількості отриманих голосів за партійні списки на національному або регіональному рівні; виборці голосують за кандидатів у своїх округах; кандидат, який отримує найбільшу кількість голосів, стає депутатом; виборці голосують за партійні списки і кількість місць, яку отримує кожна партія, пропорційна до кількості голосів, отриманих за списками; якщо партія отримала більше місць в одномандатних округах, ніж їй належить за пропорційним голосуванням, кількість місць коригується, щоб забезпечити пропорційне представництво. Перевагами персоналізованого пропорційного представництва є те, що забезпе-

чується збалансоване представництво; є меншим марнування голосів; система забезпечує більш справедливе представництво менших партій. Водночас, недоліками є складність; можливість конфліктів між депутатами, обраними в одномандатних округах, і тими, що потрапили до парламенту за списками; партійні списки можуть створювати можливості для партійного контролю над кандидатами, обраними за списками, що може зменшити їхню незалежність.

Змішана виборча система (Mixed-Member Proportional, MMP) сприяла формуванню багатопартійної системи з двома великими партіями – Християнсько-демократичним союзом (ХДС) і Соціал-демократичною партією Німеччини (СДПН). Водночас, пропорційний компонент виборчої системи дозволяв меншим партіям, таким як Вільна демократична партія (ВДП) і Зелені, отримувати місця в Бундестазі [13].

У 1990 р., після об'єднання Німеччини, виборча система була адаптована до нових умов, включаючи інтеграцію виборців зі Східної Німеччини [7]. Це привело до зростання різноманітності політичних сил і появи нових, таких як Партія демократичного соціалізму, яка трансформувалася в Ліву партію.

Партійна система ФРН теж впливала на виборчу систему: великі партії, такі як ХДС і СДПН, використовували свою вагу для збереження змішаної системи. Проте, зростання підтримки менших партій, таких як Альтернатива для Німеччини, призвело до дебатів щодо реформи виборчої системи, зменшення розміру Бундестагу та зміни виборчого 5% порогу [10]. Наразі партія повинна набрати не менше 5% голосів на загальнонаціональних виборах для отримання місць у Бундестазі, хоча є винятки для партій, що виграють мінімум 3 одномандатні округи. На виборах до Бундестагу 2021 р. кілька партій подолали 5% бар'єр: Християнсько-Демократичний Союз/Християнсько-Соціальний Союз (30%), Альтернатива для Німеччини (15.9%), Соціал-демократична партія Німеччини (13.9%), Зелені (11.9%), Блок Сари Вагенкнехт (6.2%), Вільна Демократична Партія (5.2%). Менші партії, такі як «Ліва партія» та «Вільні Виборці», не змогли його подолати.

Виборча система Франції зазнала значних змін протягом останніх двох століть. Після революції 1789 р. Франція експериментувала з різними виборчими системами. Під час Другої Республіки (1848–1852) було введено загальне виборче право для чоловіків. Після Першої світової війни була введена пропорційна виборча система, яка функціонувала під час Третьої (1870–1940) і частково Четвертої Республіки (1946–1958), що сприяло політичній фрагментації і призводило до частих змін урядів. Заснування П'ятої Республіки у 1958 р. під керівництвом Шарля де Голля супро-

воджувалося впровадженням двотурової мажоритарної системи для виборів до Національних зборів з метою зменшення фрагментації парламенту і забезпечення стабільності уряду. Двотурова система дозволяє виборцям переглянути свої рішення між турами, сприяючи об'єднанню навколо найпопулярніших кандидатів і партій. Нова система вплинула на формування стабільної двопартійної системи. Голлістська партія та соціалісти стали головними гравцями на політичній арені [8].

Розвиток партійної системи також вплинув на виборчу систему Франції. Зростання популярності правих і лівих коаліцій створило тиск на збереження мажоритарної системи, яка сприяла їхньому домінуванню. Однак, виникнення нових політичних сил, таких як Національний фронт (нині Національне об'єднання), викликало дебати щодо реформ для забезпечення більш справедливого представництва.

У ХХІ ст. Франція зіткнулася зі зростанням підтримки нових партій, включаючи «Національний об'єднання» та «Вперед, Республіко!» Е. Макрона. Це активізувало дебати щодо реформи виборчої системи [5]. Французька соціалістична партія, Французька комуністична партія, Партія «Зелені», партія Ж.-Л. Меланшона «Нескорена Франція» виступають за пропорційну виборчу систему. Е. Макрон та його партія «Республіка на марші» підтримують введення елементів пропорційної системи для парламентських виборів.

Влітку 2024 р. Президент Франції Е. Макрон оголосив дострокові парламентські вибори після поразки на виборах до Європарламенту. У червні ультраправе «Національне об'єднання» набрало 33%, партія Макрона – 15%, соціалісти – 14%. Французи обирали 577 депутатів Національної асамблеї за абсолютною мажоритарною системою. Якщо явка перевищує 25%, проводиться один тур; якщо ні – другий тур. У другому турі беруть участь кандидати, які набрали щонайменше 12,5% голосів, де переможець визначається за найбільшою кількістю голосів. У першому турі найбільшу підтримку отримала ультраправе «Національне об'єднання» (33%, 39 місць), загалом було обрано 76 депутатів. До другого туру вийшли 444 кандидати від «Національного об'єднання», 415 – від «Нового народного фронту», 321 – від ліберальної коаліції «Разом за Республіку», та 88 – від «Республіканців». У 306 округах було три кандидати, у п'яти – чотири. Після відмови 134 лівих та 82 ліберальних кандидатів (лідер ліворадикалів Ж.-Л. Меланшон об'єднався з коаліцією Макрона), другий тур із трьома кандидатами пройшов у 89 округах, а з чотирма – у двох. Результати показали, що «Новий народний фронт» отримав 182 місця, «Разом» – 168, «Національне об'єднання» – 143, а «Республіканці» – 63 місця. Вибори продемонстрували посилення крайніх пра-

вих і лівих партій, що може призвести до складних коаліційних переговорів і змін у політичному управлінні країни. Виборча кампанія Франції відображає складну взаємодію між партійними структурами, що впливатиме на політичну стабільність і адаптивність системи до нових викликів.

Висновки. Зміни у виборчих системах мають значний вплив на партійні системи та політичну стабільність країн. У США та Великій Британії мажоритарні системи сприяють двопартійній домінації, що обмежує представництво менших партій. Канадська мажоритарна система також підтримує домінування двох основних партій, хоча провінційні експерименти з реформами показують можливість змішаних систем для покращення представництва. Німеччина, використовуючи змішану систему, демонструє, як поєднання мажоритарних та пропорційних елементів може сприяти багатопартійній системі та забезпечувати стабільність урядів. Французька двотурова мажоритарна система забезпечує стабільність, але підсилює політичну конкуренцію між основними партіями. Загалом, досвід різних країн демонструє, що виборчі реформи можуть суттєво змінити політичний ландшафт, впливаючи на структуру партійних систем та стабільність урядів. Це підкреслює важливість ретельного аналізу та обдуманих рішень при проведенні виборчих реформ для забезпечення демократичних стандартів та ефективного управління.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Archer K., Young L. Regionalism and Party Politics in Canada. Oxford University Press, 2002. 250 p.
2. Blais A., Massicotte L. Electoral Systems, in Comparing Democracies: Elections and Voting / L. LeDuc,

R. Niemei, P. Norris (Eds.), Comparing Democracies 2. SAGE Publications, 2002. P. 40–69.

3. Bogdanor V. The People and the Party System: The Referendum and Electoral Reform in British Politics. Cambridge University Press, 1981. 285 p.

4. Diamond M. The Electoral College and the American Idea of Democracy. Aei Pr. January 1, 1977. 22 p.

5. Elgie R. (ed.). The Politics of Semi-Presidentialism / Robert Elgie (ed.), Semi-Presidentialism in Europe. Oxford, 1999; online edn, Oxford Academic, 1 Nov. 2003. URL: <https://doi.org/10.1093/0198293860.003.0001>

6. Flexner E., Fitzpatrick E. Century of Struggle: The Woman's Rights Movement in the United States. Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press. 1996. 432 p.

7. Jesse E. Elections: The Federal Republic of Germany in Comparison. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2000. 119 p.

8. Knapp A., Wright V. The Government and Politics of France. London: Routledge, 2006. 557 p.

9. Kolb E. The Weimar Republic. London, N.-Y.: Routledge. 2005. 304 p.

10. Phillips J. A. The Great Reform Bill in the Boroughs: English Electoral Behaviour, 1818–1841. Clarendon Press, 1992. 352 p.

11. Piven F. F., Cloward R. A. Why Americans Still Don't Vote: And Why Politicians Want It That Way / Ed. by Joshua Cohen. Beacon, 2000. 352 p.

12. Rae D. W. The Political Consequences of Electoral Laws. New Haven: Yale University Press, 1967. 203 p.

13. Safran W. The French Polity. N.-Y.: Longman, 2009. 367 p.

14. Taagepera R., Shugart M. S. Seats, and Votes: The Effects and Determinants of Electoral Systems. Yale University Press. July 24, 1991. 310 p.

15. Way L. The Real Causes of the Color Revolutions. Journal of Democracy. 2008.

Evolution of electoral systems and their impact on party-political structures in modern democracies

Prokopenko Yurii Serhiiovych

Postgraduate Student at the Department of Political Science and Law
State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky"
Staroportofrankivska str., 26, Odesa, Ukraine
ORCID: 0009-0004-5750-9462

This article examines the evolution of electoral systems in seven democratic countries: the United States, the United Kingdom, Canada, Germany, and France, and analyses how changes in electoral arrangements have affected the party-political systems of these countries. Electoral systems are key elements of the political process, and changes in them can significantly impact the political landscape, government stability, and representation of different political forces. The author points out that in the United States, the winner-take-all first-past-the-post system promotes two-party dominance, leaving little chance for third parties, while the introduction of ranked-choice voting in some states has shown the possibility of changing political representation. The United Kingdom also has a first-past-the-post system that maintains the two-party dominance of the Conservative and Labour parties, but changes at the regional level have shown how a proportional representation system can provide better representation for smaller parties. Canada uses a first-past-the-post system that maintains the dominance of the Liberal and Conservative parties, but provincial experiments with electoral reforms have shown the potential impact of mixed systems on political representation. Germany, with its mixed-member electoral system, demonstrates how a combination of majoritarian and proportional components contributes to a multi-party system and government stability. France uses a two-round majoritarian system, which promotes stability but also increases competition between parties. This article shows how changes in the electoral system can affect the structure of party systems, government stability, and political culture, providing important lessons for understanding political processes in modern democracies.

Key words: electoral systems, party systems, political processes, political representation, political stability, electoral reforms.